

2 Medzinárodné a európske pramene práva v cestovnom ruchu

2.1 Úvodné poznámky

Pramene práva v cestovnom ruchu sú všetky zdroje, v ktorých sa nachádzajú právne normy, ktoré upravujú problematiku cestovného ruchu. Na účely tejto publikácie **členíme** pramene práva v cestovnom ruchu **na medzinárodné, európske a vnútroštátne**. Medzinárodné a európske právo má **prednosť pred slovenským vnútroštátnym právom**.

Podľa čl. 7 ods. 5 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (Ústavy SR):

- a) medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách,
- b) medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon a
- c) medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované (ratifikácia predstavuje ústavnú podmienku, aby mohla medzinárodná zmluva nadobudnúť vnútroštátnu platnosť, resp. vyjadruje skutočnosť, že SR sa cíti byť viazaná medzinárodnou zmluvou) a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Prednosť európskeho práva je zakotvená v čl. 7 ods. 2 Ústavy SR tak, že SR môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a EÚ. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a EÚ majú prednosť pred zákonmi SR. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády SR. Podľa čl. 7 ods. 4 Ústavy SR na platnosť:

- a) medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách,
- b) medzinárodných politických zmlúv,
- c) medzinárodných zmlúv vojenskej povahy, medzinárodných zmlúv, z ktorých vzniká SR členstvo v medzinárodných organizáciách,
- d) medzinárodných hospodárskych zmlúv všeobecnej povahy,
- e) medzinárodných zmlúv, na ktorých vykonanie je potrebný zákon a
- f) medzinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, sa vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady SR.

Z hľadiska práva v cestovnom ruchu medzinárodné zmluvy rozdeľujeme na **bilaterálne** (dvojstranné dohovory) a **multilaterálne** (mnohostranné dohovory).

2.2 Medzinárodné dohovory

Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky. Medzi **najdôležitejšie mnohostranné dohovory** (zmluvy) týkajúce sa cestovného ruchu patria:

- Dohovor **o zjednotení niektorých pravidiel pre medzinárodnú leteckú dopravu**, Montreal, 28. máj 1999.
- Dohovor **o medzinárodnej železničnej preprave** (COTIF), Bern, 9. máj 1980.
- Dohovor **o prepravnej zmluve v medzinárodnej cestnej nákladnej doprave** (CMR), Ženeva, 19. máj 1956.
- Dohovor **o preprave cestujúcich a ich batožiny po mori**, Atény, 1974 a Protokol dohovoru z roku 2002.
- Dohovor UNESCO **na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva**, Paríž, 17. október 2003.
- Dohovor **o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín** (CITES), Washington, 3. marec 1973.
- Dohovor **o ochrane a využívaní hraničných tokov a medzinárodných jazier**, Helsinki, 17. marec 1992.
- Rámcový dohovor **o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát**, Kyjev, 22. máj 2003.

Zoznam vyhlásených a ratifikovaných medzinárodných dohovorov a zmlúv vedie Ministerstvo zahraničných vecí SR.

2.3 Právne predpisy Európskej únie

Európske právo sa člení na primárne a sekundárne právo. **Primárne právo** tvoria najmä zmluvy. Je považované za hlavný prameň práva EÚ. Má najvyššie postavenie v rámci právneho poriadku EÚ. Tvoria ho:

1. zakladajúce zmluvy: Zmluva o EÚ, Zmluva o fungovaní EÚ a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu;
2. protokoly a prílohy k zmluvám, jednotlivé zmluvy o pristúpení členských štátov EÚ a ďalšie zmluvy;
3. nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 **o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach** (Brusel I.), ktoré nahradilo Dohovor Brusel I z 27. septembra 1968.

3 Ústavnoprávne východiská a ostatné vnútroštátne pramene práva v cestovnom ruchu

3.1 Úvodné poznámky

Základný východiskový rámec pre právo v cestovnom ruchu poskytuje ústavné právo. Pojem cestovný ruch sa v texte Ústavy SR nevyskytuje, týka sa ho však celý rad jej článkov (ďalej aj čl.), z ktorých v nasledujúcej kapitole uvádzame len tie najdôležitejšie.

3.2 Ústavnoprávne východiská práva v cestovnom ruchu SR

Pojem ústava a jej vznik sú nerozlučne späté s novodobou históriou moderného štátu. Najjednoduchšie môžeme ústavu charakterizovať ako „**normu noriem**“, pretože tvorí základ právneho poriadku štátu a prináleží jej osobitná právna ochrana.

Ústava je **základný zákon najvyššej právnej sily, ktorý** (spolu s ústavnými zákonmi¹⁵) **stojí na pomyslenom vrchole pyramídy** právneho poriadku a ktorý **upravuje**:

- a) hodnotovú orientáciu štátu a spoločnosti,
- b) zásady organizácie a fungovania verejnej moci,
- c) územno-organizačnú štruktúru štátu a
- d) základné spoločenské vzťahy v spoločnosti.

Ústava SR (zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov) bola **schválená** 1. septembra 1992 (preto je 1. september označovaný ako „Deň Ústavy SR“ a je štátnym sviatkom). Ústava SR bola **publikovaná (t. j. stala sa platnou)** v Zbierke zákonov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky (skrátene Zb.) 1. októbra 1992 pod č. 460/1992.¹⁶ Ústava SR **nadobudla účinnosť** 1. októbra 1992. Niektoré jej ustanovenia¹⁷ nadobudli účinnosť až neskôr, spolu so vznikom samostatnej SR.

Vnútorne sa Ústava SR člení na preambulu, deväť hláv a 156 článkov.

¹⁵ Napríklad ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov a pod.

¹⁶ Po vzniku samostatnej SR sa normatívne právne akty publikujú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (skrátene Z. z.).

¹⁷ Bližšie pozri čl. 156 Ústavy SR. Išlo najmä o ustanovenia o prezidentovi a ozbrojených silách.

3.2.1 Prvá hlava Ústavy Slovenskej republiky

Z prvej hlavy Ústavy SR vyplýva, že SR je **zvrchovaný, demokratický a právny štát**, ktorý sa neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo. Štát je vysoko rozvinutá organizačná forma ľudského spolužitia na určitom území, ktorá sa vyznačuje typickými znakmi:

- a) štátne územie (materiálny základ štátu),
- b) štátne obyvateľstvo (personálny základ štátu) a
- c) štátna moc (mocenský základ štátu).

Zvrchovanosť (suverenita) štátu znamená, že štátna moc je nezávislá od akejkoľvek inej moci tak vo vnútri štátu, ako aj navonok (za hranicami štátu). Vonkajšími prejavmi suverenity sú štátne symboly (štátny znak, štátna vlajka, štátna pečať a štátna hymna).

Charakteristiku SR ako **demokratického štátu** napĺňajú napr. ustanovenia o suverinite ľudu, delbe moci, základných právach a slobodách a pod.

SR sa hlási sa **ku koncepcii materiálneho právneho štátu**. Práva a slobody nielen deklaruje a uznáva (ako je to v koncepcii formálneho právneho štátu), ale aj zabezpečuje ich dodržiavanie (najmä hrozbami sankcií a ich ukladaním). **Štátne orgány** (napr. Národná rada SR, vláda SR, prezident SR) môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nesmú konať z vlastného rozhodnutia a podľa vlastnej úvahy nad rámec Ústavy SR a zákona. Takisto nesmú konať iným ako Ústavou SR alebo zákonom ustanoveným postupom. Na rozdiel od štátnych orgánov **jednotlivci** (napr. sprievodca cestovného ruchu, delegát, cestovná kancelária) môžu konať to, čo nie je zákonom zakázané. Pritom nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

Napriek skutočnosti, že Ústava SR sa **neviaže na nijakú ideológiu alebo náboženstvo**, neznamená to, že je hodnotovo neutrálna. Vyjadrením názorovej plurality sa poskytuje ochrana pred nadobudnutím nadradeného postavenia určitej ideológie alebo náboženstva.

SR **uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva**, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky. Ako sme uviedli v časti 2.1, Ústava SR **priznáva prednosť pred zákonmi SR**:

- a) medzinárodným zmluvám o ľudských právach a základných slobodách,
- b) medzinárodným zmluvám, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon,
- c) medzinárodným zmluvám, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb. Predmetné zmluvy však musia byť ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Prednosť pred zákonmi majú **aj** právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a EÚ.

4 Občianskoprávne súvislosti práva v cestovnom ruchu

4.1 Úvodné poznámky

V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať pojmu a prvkom občianskoprávneho vzťahu, právnym úkonom (najmä zmluvám), lehotám, zodpovednosti a ostatným inštitútom, ktoré upravuje Občiansky zákonník (OZ) ako základný prameň občianskeho práva.

4.2 Občianskoprávne vzťahy

Občianske právo je odvetvím súkromného práva. Upravuje občianskoprávne vzťahy, ktoré vznikajú medzi **fyzickými osobami, právnickými osobami alebo štátom navzájom**, konkrétne:

- majetkové vzťahy** (napr. vlastnícke právo, záložné právo, vecné bremená),
- osobné, resp. osobnostné vzťahy** (napr. právo na ochranu občianskej cti, ľudskej dôstojnosti alebo súkromia) a
- osobnomajetkové vzťahy** (právne vzťahy vznikajúce z výsledkov tvorivej duševnej činnosti, ako napr. právne vzťahy k ochranným známkam, patentom, dizajnom a pod.).

Pre subjekty občianskoprávnych vzťahov je typická:

- zásada rovnosti** (majú v právnej rovine rovné postavenie a nie sú vo vzťahu nadriadenosti a podriadenosti, keďže žiadny z účastníkov nemôže jednostranným úkonom vnútiť druhému účastníkovi nejakú povinnosť alebo si autoritatívne vynucovať jej splnenie) a
- zásada slobodnej vôle** (majú širokú mieru dispozičnej autonómie a zmluvnú voľnosť, pričom svoje vzájomné práva a povinnosti si môžu upraviť dohodou odchyľne od zákona, ak to zákon výslovne nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplyva, že sa od zákona nemožno odchyliť).

Občianskoprávne vzťahy **vznikajú z právnych úkonov alebo z iných skutočností**, s ktorými zákon vznik týchto vzťahov spája (tzv. občianskoprávne skutočnosti). **Dôvody vzniku občianskoprávnych vzťahov tak predstavuje najmä:**

- a) zákon (napr. vznik zákonného zastúpenia),
- b) konštitutívne rozhodnutie štátneho orgánu (napr. rozhodnutie súdu),
- c) právny úkon (napr. uzatvorenie zmluvy),
- d) protiprávny úkon (napr. zodpovednostný záväzok zo spôsobenia škody),
- e) právna udalosť (napr. preklúzia),
- f) protiprávny stav,
- g) vytvorenie veci alebo diela,
- h) iný právny dôvod (napr. právo nálezcu na nálezné vo vzťahu k vlastníkovi stratenej veci) a pod.

Každý občianskoprávny vzťah tvoria tri prvky, a to **subjekt, predmet (objekt) a obsah**.

4.2.1 Subjekt občianskoprávnych vzťahov

Subjektmi občianskoprávnych vzťahov sú konkrétni nositelia práv a povinností, ktoré ustanovujú normy občianskeho práva, konkrétne:

- a) **fyzické osoby**,
- b) **právnické osoby**,
- c) **štát**.

Najčastejšie ide o **fyzické osoby**. Pojem fyzická osoba nie je identická s pojmom občan, pretože fyzickou osobou je človek ako ľudská bytosť bez ohľadu na štátne občianstvo (napr. aj štátny občan inej krajiny alebo osoba bez štátneho občianstva).

Spôsobilosť na práva a povinnosti fyzickej osoby (t. j. spôsobilosť nadobúdať práva a povinnosti v medziach, ktoré ustanovuje právny poriadok, známa aj ako tzv. právna subjektivita) vzniká narodením a zaniká smrťou. Trvá po celý život fyzickej osoby a nemôže byť obmedzená alebo odobratá.

Spôsobilosť na právne úkony fyzickej osoby (t. j. spôsobilosť vlastným konaním zakladať, meniť alebo rušiť právne vzťahy) predpokladá dosiahnutie právne relevantného stupňa intelektuálnej a vôľovej vyspelosti konajúcej osoby. V plnom rozsahu vzniká dosiahnutím plnoletosti (t. j. obvykle dovŕšením 18. roku veku). Výnimku tvorí uzatvorenie manželstva v dobe medzi 16. a 18. rokom veku, ktoré možno uzatvoriť len so súhlasom súdu, a kedy neplnoletý manžel okamihom uzatvorenia manželstva nadobúda plnú spôsobilosť na právne úkony.²¹ Fyzická osoba môže byť obmedzená v spôsobilosti na právne úkony (napr. pre nadmerné používanie alkoholických nápojov) alebo pozbavená spôsobilosti na právne úkony (napr. pre duševnú poruchu, ktorá nie je prechodná).

²¹ Takto nadobudnutá plnoletosť sa nestráca ani zánikom manželstva (napr. rozvodom).

5 Obchodnoprávne a správneprávné súvislosti práva v cestovnom ruchu

5.1 Úvodné poznámky

Právo v cestovnom ruchu má veľmi blízke vzťahy aj k obchodnému právu a k správneprávnemu (administratívne) právu. Vzhľadom na to, že obe tieto odvetvia práva sa zaoberajú aj otázkami súvisiacimi s podnikaním, spojili sme obchodnoprávne a správneprávné súvislosti práva cestovného ruchu do jednej kapitoly.

Obchodné právo predstavuje právne odvetvie, ktoré sa primárne zaoberá **právnym postavením podnikateľov, ich záväzkovými vzťahmi a inými vzťahmi súvisiacimi s podnikaním**.³² Podnikanie predstavuje jeden z najtypickejších právnych inštitútov súkromného práva. Podnikanie je vždy o vzťahoch medzi **rovnocennými partnermi** (subjektmi), kde ponuka a dopyt je regulovaná predovšetkým cenou. Ani jeden z obchodných partnerov nie je v nadradenom postavení k ostatným partnerom. Obchodné právo sa tak zapodieva primárne súkromnoprávnymi aspektmi podnikania.

Právo na podnikanie je garantované priamo Ústavou SR, a to čl. 35, podľa ktorého **má každý**³³ právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako **aj právo podnikat'** a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Právo podnikat' radíme medzi hospodárske práva.

Na druhej strane treba povedať, že garancia práva podnikat' má isté obmedzenia. Štát má právo vedieť a zásadne aj musí vedieť, kto a za akých podmienok na jeho území vykonáva podnikateľskú činnosť. Pri niektorých činnostiach je to veľmi dôležité, pretože štát vďaka tomu dokáže účinne **regulovať** podnikateľské prostredie tak, aby mohlo poskytovať spotrebiteľom služby na zodpovedajúcej odbornej úrovni. Niektoré podnikateľské činnosti preto štát reguluje, iné reguláciu nevyžadujú. Za najzákladnejší spôsob regulácie podnikateľského prostredia možno považovať **živnosti**.

Živnosti a oprávnenie prevádzkovať živnosť však už nepatria pod obchodné právo, ale pod správne právo. Prečo? Na to, aby mohla osoba prevádzkovať živnosť, potrebuje získať

³² Porovnaj § 1 ods. 1 ObchZ.

³³ Pojem každý treba vykladať bez ohľadu na to, či je osoba fyzickou alebo právnickou osobou, alebo či ide o občana SR, cudzinca, prípadne o osobu bez štátneho občianstva (tzv. bezdomovec alebo apolita). Vo vzťahu k iným osobám než občanom však Ústava SR zároveň pripúšťa, že zákon môže stanoviť aj odlišnú právnu úpravu (čl. 35 ods. 4 Ústavy SR).

oprávnenie. Toto oprávnenie vydáva príslušný orgán štátu v súlade so zákonom stanovenými podmienkami. Možno si všimnúť, že tu už nejde o vzťah medzi súkromnými osobami, ale o vzťah medzi osobou a štátom, pričom štát vystupuje v **nadradenej pozícii**, t. j. v **pozícii moci**. Štát zisťuje, či osoba splňa všetky zákonné podmienky na výkon živnosti a ak nie, táto osoba nebude môcť prevádzkovať živnosť; išlo by o tzv. neoprávnené podnikanie sankcionovateľné najmä podľa § 63 a § 64 živnostenského zákona. Ide tu o **vertikálne vzťahy**, a preto aj správne právo spadá pod oblasť verejného práva. Správne právo sa teda vo vzťahu k podnikaniu zaoberá niektorými jeho verejnoprávnymi aspektmi.

Verejná správa je **správou celospoločenských záležitostí**, ktorá ovplyvňuje náš každodenný život. Ide tu o vzťahy súkromných osôb k (predovšetkým) štátu a územnej samospráve, ale aj o vzťahy medzi rôznymi štátnymi orgánmi a orgánmi územnej samosprávy navzájom. Predmetom týchto vzťahov je, ako už bolo spomenuté, **zabezpečenie verejného záujmu**. Tým môže byť napríklad zabezpečenie zdravého životného prostredia, dopravy, bezpečnosti (polícia, armáda), verejného zdravia, sociálneho zabezpečenia (osobitne dôchodkového zabezpečenia), školstva, vedy a výskumu, verejného osvetlenia a pod. Jedným z verejných záujmov je aj zabezpečenie odbornosti podnikateľov. Jednou z osobitných správ v rámci verejnej správy je aj **správa živnostenského podnikania**.

Nasledujúca kapitola sa z pohľadu obchodného práva bude zaoberať základnými pojmami, ako je pojem podnikanie, podnikateľ a podnik, ďalej ako môže podnikateľ (právne) konať a kto môže konať v jeho mene, čo sú to obchodné spoločnosti, ako ich členíme, ako sa zakladajú a vznikajú, ako dochádza k ich zrušeniu a zániku a vysvetlíme si aj základné informácie týkajúce sa obchodných záväzkových vzťahov. Vo vzťahu k správnomu právu sa budeme zaoberať pojmom živnosť a jej členeniu, podmienkam prevádzkovania živnosti a režimu jej ohlásenia, zodpovednému zástupcovi, ale aj zániku a zrušeniu živnosti a v neposlednom rade aj výkonu verejnej správy na úseku živnostenského podnikania.

5.2 Obchodné právo a právo v cestovnom ruchu

Ako už bolo naznačené, najčastejšou definíciou obchodného práva je tá definícia, podľa ktorej ide o **súhrn právnych noriem**, ktoré upravujú **právne postavenie podnikateľov**,³⁴ **vzťahy**,³⁵ **do ktorých podnikatelia vstupujú**,³⁶ ako aj ďalšie vzťahy súvisiace s podnikaním.³⁷ Základným prameňom obchodného práva je Obchodný zákonník (ObchZ).

³⁴ Ide o otázky spojené so založením, vznikom, existenciou, zrušením a zánikom obchodných spoločností.

³⁵ Treba podotknúť, že ide o obchodnozväzkové vzťahy, t. j. vzťahy, ktorých predmetom je záväzok, ktorý sa realizuje v oblasti obchodovania (podnikania), kde jeden zo subjektov má postavenie veriteľa a druhý postavenie dlžníka. Povinnosť dlžníka korešponduje s veriteľovým oprávnením. Tradične ide o povinnosť niečo dať, konať, zdržať sa konania alebo opomenúť.

³⁶ ŽITŇANSKÁ, L. – OVEČKOVÁ, O. a kol. 2009. *Základy obchodného práva 1*. Bratislava : Iura Edition, 2009, s. 16.

³⁷ Ide napríklad o problematiku vedenia účtovníctva, prípadne obchodného registra, či nekalej súťaže.

6 Spotrebiteľské zmluvy a ochrana spotrebiteľa

6.1 Úvodné poznámky

V nasledujúcej kapitole sa dozvieme, čo rozumieme pojmom spotrebiteľské zmluvy a aké sú ich špecifiká. Zoznámite sa tiež s právnou úpravou zákona o ochrane spotrebiteľa a dozviete sa, ako chráni spotrebiteľa zákon o ochrane spotrebiteľa pri poskytovaní niektorých služieb cestovného ruchu, v ktorom je upravená tzv. timesharingová zmluva a ostatné zmluvy o poskytovaní niektorých služieb cestovného ruchu.

6.2 Spotrebiteľské zmluvy

Ako sme už spomenuli, právo v cestovnom ruchu predstavuje súhrn právnych predpisov, verejnoprávnej a súkromnoprávnej povahy, ktoré upravujú:

- podmienky poskytovania služieb v cestovnom ruchu (tzv. spotrebiteľské právo v cestovnom ruchu),
- podmienky podnikania v oblasti cestovného ruchu,
- pracovnoprávne vzťahy v tomto odvetví.

Právnu úpravu spotrebiteľských zmlúv do slovenského právneho poriadku zaviedol zákon č. 150/2004 Z. z., ktorý novelizoval OZ. Právna úprava spotrebiteľských zmlúv v OZ bola vyvolaná potrebou harmonizácie slovenského právneho poriadku s právom EÚ. Prijatím zákona č. 150/2004 Z. z. sa s účinnosťou od 1. apríla 2004 implementovala do právneho poriadku SR smernica Rady č. 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.

Spotrebiteľskou zmluvou je **každá zmluva** bez ohľadu na právnu formu, **ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom** (§ 52 ods. 1 OZ). Ak by tento predpoklad nebol naplnený, nemohli by sme hovoriť o spotrebiteľskej zmluve. **Dodávateľ** je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy **koná** v rámci predmetu svojej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti (§ 52 ods. 3 OZ). **Spotrebiteľ** je fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy **nekoná** v rámci predmetu svojej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti (§ 52 ods. 4 OZ).

Spotrebiteľská zmluva nie je samostatným typom zmluvy (aj keď je v OZ pomenovaná), ale možno ju označiť ako druh zmluvy, pre ktorú najmä OZ, ale aj iné právne

predpisy ustanovujú osobitné podmienky a určujú, aké náležitosti zmluva musí obsahovať a, naopak, ktoré v nej nesmú byť.¹²⁵ To, či je konkrétna zmluva spotrebiteľskou zmluvou, závisí najmä od postavenia jej zmluvných strán, či protistranou podnikateľa je spotrebiteľ. **Charakter spotrebiteľskej zmluvy môže mať** kúpna zmluva, zmluva o dielo, nájomná zmluva, poisťná zmluva, zmluva o úschove, zmluva o preprave osôb, zmluva o obstaraní zázjazu, zmluva o ubytovaní, lízingová zmluva, zmluva o poskytnutí spotrebiteľského úveru, zmluva o bežnom účte, zmluva o vkladovom účte, zmluva o dodávke elektriny či plynu a ďalšie.

Spotrebiteľská zmluva **môže byť uzatvorená v akejkoľvek forme**, ústne, písomne alebo konkludentne (mlčky). Ak je spotrebiteľská zmluva vyhotovená písomne, zákon sankcionuje absolútnou neplatnosťou (t. j. nevyvolávaním žiadnych právnych účinkov) také zmluvy, v ktorých predmet zmluvy a cena sú uvedené menším písmom ako iná časť zmluvy s výnimkou názvu zmluvy a označení jej častí (§ 53c OZ). Takisto ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ako aj ustanovenia obsiahnuté vo všeobecných obchodných podmienkach alebo v akýchkoľvek iných zmluvných dokumentoch, ktoré so spotrebiteľskou zmluvou súvisia, nesmú byť uvedené pre spotrebiteľa nečitateľným a menším písmom, ako je najmenej 1,9 mm.¹²⁶ Zmluva uzatvorená v rozpore s týmto ustanovením je absolútno neplatná. Takáto právna úprava reaguje na častú prax podnikateľov, ktorí v záujme toho, aby spotrebiteľ prehliadol v texte jednostranné výhody pre podnikateľa, tieto uvádzal menším písmom. Ak sú uzavreté viaceré spotrebiteľské zmluvy pri tom istom rokovaní alebo sú zahrnuté do jednej listiny, posudzuje sa každá z týchto zmlúv samostatne. Toto pravidlo o samostatnom posudzovaní každej zmluvy neplatí iba vtedy, ak z povahy alebo účelu zmlúv, ktorý je stranám známy už pri uzavretí zmluvy, zrejme vyplýva, že tieto sú od seba vzájomne závislé a vznik každej z týchto zmlúv je podmienkou vzniku ostatných zmlúv a zánik jednej z týchto zmlúv iným spôsobom než splnením alebo spôsobom nahrádzajúcim splnenie spôsobuje zánik ostatných závislých zmlúv.

Pri úprave spotrebiteľských zmlúv sa vychádza z predpokladu, že **zmluvné strany sú v nerovnom postavení**, t. j. v takom, kde podnikateľský subjekt ako **dodávateľ má** zvyčajne viac informácií a **silnejšie postavenie** ako spotrebiteľ. **Preto je spotrebiteľ chránený zákonom**, ktorého úlohou je túto nerovnováhu vyvažovať. **Ochrana spotrebiteľa sa prejavuje v zákaze zakotvenia podmienok do spotrebiteľských zmlúv, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa**, a to pod sankciou absolútnej neplatnosti týchto podmienok. Zákonodarca ich v legislatívnej skratke vymedzuje ako „**neprijateľné podmienky**“. Za

¹²⁵ VOJČÍK, P. 2008. Spotrebiteľská zmluva (ochrana spotrebiteľa). In *Bulletin slovenskej advokácie*. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2008, roč. XIV, č. 12, , s. 17.

¹²⁶ Pozri ustanovenie § 1b nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka.